

סדר נזיקין | מסכת סנהדרין ס"ג-ס"ט
פרשת האזינו | כ"ו באלול-ג' בתשרי (23-17 לספטמבר)

דף ס"ג: כף התחילה העבודה הזרה

הסוגיות הנלמדות בדפים אלו מרבות לעסוק בהלכות לגבי עבודה זרה. יש אנשים שמתפללים: **איה בכלל התחילו אנשים לעבוד עבודה זרה? אדם הראשון הרי ידע שהקב"ה ברא ומנהיג את העולם, ואיך פתאום אנשים התחילו להאמין שהעולם נברא על ידי אלילים? הרמב"ם כותב** נשען דור אנוש (נכדו של אדם הראשון) לא היתה עבודה זרה בעולם, אכל בדור אנוש היו אנשים שטעו טעות חמורה: הם ידעו שהקב"ה ברא את העולם אבל החליטו שיש לכבד את הכוכבים והמזלות, שהרי הקב"ה כיבדם בעצמו, הוא קבע אותם בפרוסם והם כמו המשרתים שלו, וכך שיש לכבד את משרתי המלך כך יש לכבדם. הם התחילו להקריב להם קורבנות, להשתחוות להם ולפאר אותם. אבל באמת זו טעות ויש בכך איסור עבודה זרה כי אין לעבוד אלא להקב"ה לבדו. בדורות מאוחרים כבר היו אנשים שלא חשבו יותר מדי, הם ראו את אבותיהם עובדים לכוכב וחשבו שיש לו כוח להרע או להיטיב וכך התפשטה עבודה זרה בעולם.

דף ס"ד: ביטול כוח יצר הרע של עבודה זרה

האם מישהו שמע פעם על "סוכות? סכות? סכות בנות?" ועל "ברחא קרחא" שמעיתם? וכן בדף ס"ג אומר התלמוד שאלה הם שמות עבודה זרה. "סוכות בנות" היא צורה של תרגומות עם אפרוחים ובימי קדם זו היתה העבודה זרה של אנשי בבל, "סוכות" מלשון שכוו וכן הן בנותיה או בניה האפרוחים. הם עשו עבודה זרה כזו מפני שהם חשבו שאם הם יעבדו לה, המזלות יסוככו עליהם כשם שהתרגומות מסוככות ומגינה על אפרוחיה, ו"ברחא קרחא" הוא לא פחות ולא יותר מאשר אליל בדמות עז קרחת והוא היה האליל של אנשי חמת. בדף זה התלמוד מספר **שפעם ליצר הרע היה כוח גדול להסית לעבוד עבודה זרה, ובתקופת הקמת בית המקדש השני התפללו חכמי ישראל להחליש את כוחו**, וכך הם אָמרו: בגלל עבודה זרה נחרב בית המקדש הראשון והיתה גלות בבל, אנא ד' בטל את כוח היצר הרע. לאחר שהם התענו והתפללו, נפלה פתקה מן השמים ולפי הכתוב בה הכינו שהקב"ה מסכים לכך - אכן מאז נחלש ביותר כוח היצר הרע המסית לעבודה זרה.

מן התלמוד

סדר נזיקין,
מסכת סנהדרין, דף ס"ג

"אף חזקיה מלך יהודה ביקש אביו לעשות לו כן, אלא שסכתו אמו סלמנדרא".

מאי ניהו - מיהו
יהבו - נתנו

א

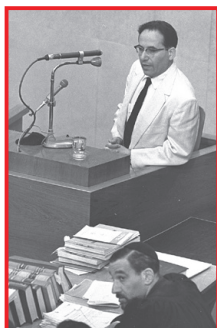
הסבר: אחז מלך יהודה, אביו של חזקיהו, רצה להעביר את בנו באש כמנהג עובדי העבודה זרה, אבל אמו סלמנדרא - יצור שחי בתוך האש - וכך הגנה עליו מהאש ולא נשרף.

מתולדותיו

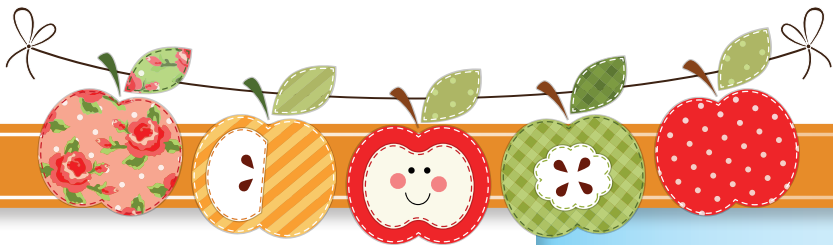
יחיאל די-נור ("קצטניק")

(תרס"ט-תשס"א, 1909-2001)

יחיאל די-נור ז"ל היה סופר יהודי ניצול שואה, שהתפרסם בעיקר בשל סדרת ספריו "סלמנדרה - כרוניקה של משפחה יהודית במאה העשרים", המתארת את קורותיה של משפחה יהודית בשואה. די-נור, שנולד בלובלין ולמד בישיבת חכמי לובלין, נודע בשם העט "ק. צטניק" (מבוטא: "קצטניק", מושג שפירושו "יוצא מחנה ריכוז") ושימש כעד במשפט אייכמן. במהלך השואה היה במחנות ריכוז ובאשוויץ ואיבד את משפחתו. לאחר השואה עלה לארץ והקדיש את חייו להנצחתה ולסיפור עליה, כתב את ספריו והפיץ אותם. בזמן שמסר עדות במהלך משפט אייכמן התמוטט ונישא מהמקום. בצוואתו ביקש לפרסם את דבר מותו רק לאחר השבעה, כדי שלא יהפכו אותו לאירוע תקשורתי.

יחיאל די-נור מעיד במשפט אייכמן (Wikipedia)

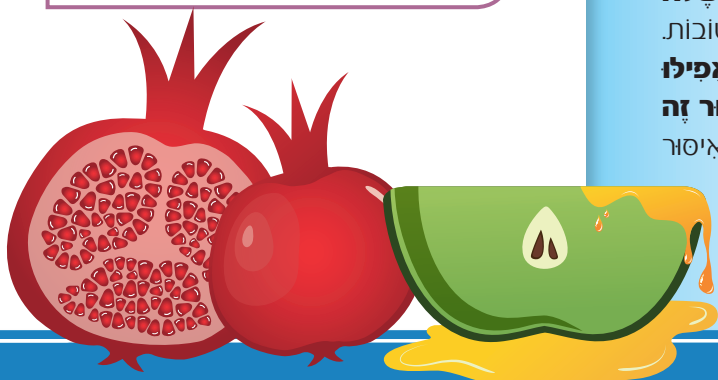

★ | מן ההיסטוריה
משפט אייכמן

בשנת תשכ"א (1961) התקיים בישראל משפטו של הפושע הנאצי אדולף אייכמן. אייכמן היה אחראי על כל משלוחי הרכבות והאקציות מרחבי אירופה אל מחנות הריכוז וההשמדה לאחר המלחמה הוא ברח לארגנטינה וחי שם תחת השם ריקרדו קלמנט. סוכני המוסד עלו על עקבותיו, הצליחו לחטוף אותו ולהביאו לארץ, והוא הועמד לדין. במהלך המשפט מסרו ניצולי שואה רבים את עדויותיהם, שרבים שמרו עד אז בליבם, וכך התחזקה תודעת השואה בארץ ובעולם. העדויות במשפט כללו יותר מ-100 עדים ו-1,600 מסמכים. אייכמן טען להגנתו שרק מילא פקודות, אך טענותיו נדחו. הוא נידון למוות והוצא להורג בתלייה. נפתו נשרפה ואפרו פוזר בים.

משפט אייכמן. אייכמן יושב בתא הזכוכית (Wikipedia)

דף ס"ה: צער בעלי חיים

בדף זה נזכרות שתי מצוות המלמדות את האדם חמלה ורחמים. מצוות אלה נזכרות בבעלי חיים:

א. בעת שדשים את התבואה משתמשים בבעלי חיים. בתורה נאמר שאדם שדש את תבואתו באמצעות שור אינו רשאי לחסום את פיו של השור ולמנוע ממנו לאכול מן התבואה בה הוא עמל.

בספר החינוך (תקצ"ו) נאמר טעם למצוה זו, שבעל אדם לחמול על הבהמה הטורחת בתבואה, וכן הראוי שיתן לה מעט ממנה. אם אדם ירגיל את עצמו בכך, וידיא הוא גם יקפיד להיטיב עם בני אדם ולא ימנע מהם טובה שמגיעה להם. ומסיים החינוך: "וזה הדרך ראיה ילכו בה עם הקודש הנבחר".

סרקו ברקוד זה לצפייה בסרטון על סוגיה זו

ב. אסור לחרוש בשור ובחמור יחדיו, כך גם בכל שני מינים של בעלי חיים, למשל סוס וכלב. מה טעם המצוה? בעל החינוך (מצוה תק"ג) מסביר שהיא משום צער בעלי חיים, כי פעמים רבות יש לבעלי החיים צער קשהם צריכים לעשות מלאכה עם בעל חיים ממין שונה ויש להימנע מלצערם.

דף ס"ו: איסור קללה

קיום איסור לקלל כל אדם מישראל. מלבד זאת, התורה מזכה במיוחד שלא לקלל נשיא: "ונשיא בעמך לא תאר".

מיהו נשיא? הפונה לאדם שיש לו שררה על צבא כלל ישראל, ויתכן שהשררה תהיה מדינית, כמו מלך, ויתכן שתהיה תורנית כגון נשיא הסנהדרין. התורה גם מפרשת עונש מיוחד למקלל את אביו או אמו.

בקשר לאיסור לקלל כותב הרמב"ם, שאם נתבונן נראה שקללה היא סוג של נקמה. מדוע? כי אדם הכועס על מישהו שהרע לו מבקש לנקום בו, ולפעמים אפילו מספיק לו לדמין איך הלה סובל. לפעמים הוא כל כך כועס עד שהוא מביע דברים בפה: הלואי שיהיה לך כך וכן. לפעמים הוא אפילו נוקט מעשה, מכה אותו בחרצה או אפילו הורג אותו, הכול לפי מידת הכעס שיש בו. לפיכך התורה מצוה שלא לקלל כדי שלא נתרגל לכעוס, כך התורה טובעת בנו מידות טובות. הרמב"ם מביא ראיה שזה טעם האיסור, שהרי התורה אוסרת אפילו לקלל חרש, והוא הרי אינו שומע ואינו יודע על הקללה. מאיסור זה אנו מבינים שהתורה רוצה למנוע מאדם לקלל, ואין מטרת האיסור דווקא למנוע צער מן המקולל המצטער בשמיעת הקללה.

תלמוד ישראלי

הדף היומי לילדים

על המפה

מרכז ז'ראר בכר

מרכז ז'ראר בכר, שנקרא בראשית דרכו "בית העם" הוא מרכז למופעי תרבות ואומנות בירושלים. המגרש ברחוב בצלאל נרכש בשנות ה-40 על ידי הקרן הקיימת, ובניית המבנה, שהחלה לפני הקמת המדינה, נפסקה בשל המלחמה והמצור על ירושלים. לכן המבנה עמד שומם וריק שנים רבות. בשנת תשט"ו (1955) הועבר בית העם לידי עיריית ירושלים, שהזמינה את האדריכל דוד רזניק להשלים את המבנה ולהתאימו לתפקידיו החדשים. **בשנת תשכ"א (1961) התקיים בבית העם משפטו של אדולף אייכמן, והוא הוכשר במיוחד למטרה זו.** בתחילת שנות ה-80 שופץ המבנה על ידי הקרן לירושלים באמצעות תרומת מיליונר צרפתי, ומאז הבניין נקרא על שם בנו של התורם, ז'ראר בכר.

מרכז ז'ראר בכר (Wikimedia, Yoninah)

שנה טובה

דף ס"ז: למה להחביא את העדים?

מסית הוא אדם שמטיף לעבוד עבודה זרה, והתורה קובעת לו עונש מיתה החמור ביותר - "סקילה". מפני שעונו של המסית חמור ביותר, החמירו עליו בדברים הבאים:

א. בית הדין לעולם אינו מעניש עובר עברה אלא אם כן יש עדים שמעידים על מעשהו.

ב. בדרך כלל לא משתדלים לתפוס מישהו עושה עברה. למשל, לא מעמידים עדים שיתחבאו ליד אדם חשוד לחלל שבת כדי שיהיה ניתן להעיד עליו, אלא אם קרה שהוא חילל שבת בפני עדים, הם באים לבית דין ומעידים, ואז דרכה משתדלים להזהיר אותו שלא יחלל שבת ולא יענש. לעומת זאת, לאדם מסית כך עושים: אם ראובן מסית את שמעון לעבוד עבודה זרה, עדין אי אפשר להרשיע אותו בבית דין כי אין שני עדים. מה עושים? שמעון טוען לו פח ואומר לו: **יש לי כמה חברים, בטח גם הם ירצו לשמוע את דברך, וכך יש עדים. אם התחבולה לא מצליחה, מחביאים עדים במקום מסתור ושמעון מדבר שם עם ראובן, וכך העדים שומעים את ראובן מסית והם יכולים להעיד עליו בבית דין.**

דף ס"ח: רבי אליעזר בן הורקנוס

בדף זה התלמוד מספר על מאורעות שהתרחשו בעת פטירת התנא רבי אליעזר בן הורקנוס. רבי אליעזר היה מגדולי התנאים והיה חברו של רבי יהושע ורבו של רבי עקיבא. כשהחלה רבי אליעזר ונטה למת סרו חכמי ישראל לבקרו. היה זה יום שישי וגעקבות הטיפול במחלתו אחרו בני ביתו להתעסק בצרכי שבת. **בעת שהשבת עמדה להיכנס עמד הורקנוס בנו של רבי אליעזר וחלץ את התפילין שהיו מונחות על זרועו ועל ראשו של אביו החולה, מפני שאין מניחים תפילין בשבת,** ורק אחר כך מיהרו בני ביתו להדליק נרות שבת. רבי אליעזר אמר לחכמים שכאו לבקרו, שכני ביתו נהגו שלא כשורה, והוא הסביר ואמר: מי שמניח תפילין בשבת אינו עובר איסור תורה אלא אסור להניחן מדרבנן בלבד, ואילו להדליק אש בשבת אסור מן התורה, לכן קודם כל היה צריך למהר ולהדליק נרות, ורק אחר כך לחלוץ את התפילין.

דף ס"ט: בן סורר ומורה

הפרק השמיני מכונה "בן סורר", על שם שהפרק עוסק בהלכות הקשורות לבן סורר ומורה. בן סורר ומורה הוא בן שאינו מקבל מרות, אינו שומע בקול אביו ובקול אמו, הוא גונב בשך וזין והתנהגותו קלוקלת. התורה קובעת כי יש להעניש בן סורר ומורה כחומרה - הוא מתחייב מיתת בית דין. התלמוד אומר שהעברות שהוא עושה, אינן כה חמורות עד שמחמתן יש להתחייב מיתה. אם כן מדוע הוא נהרג? מפני שכבר שמעו שמתנהג בדרך זו, ילד ויתדרדר ולבסוף הוא יהיה שויד ויהרוג אנשים. כך נאמר בגמרא: **"בן סורר ומורה נידון על שם סופו" - הוא מתחייב מיתה מפני שהדרך שהוא בחר בה מובילה לבסוף לשוד ורצח.**

שאלת השבוע

התשובות לשאלות נמצאות בעלון זה

1. אילו שתי מצוות מרגילות את האדם לחמלה ולרחמים?
2. מדוע התורה אוסרת לקלל אפילו חרש?

את התשובה יש לשלוח במייל לכתובת:
talmudisraeli@medison.co.il

בין הפותרים נכונה תיערך הגרלה שבועית*
והזוכה בה יזכה בטאבלט איכותי או בסט ספרים
של התלמוד הישראלי (לפי בחירתכם).
הודעות ישלחו לזוכים במייל ושמותיהם יפורסמו
בדף הפייסבוק של התלמוד הישראלי.

*בפיקוח רואה חשבון

מה קשור?

לפניכם רשימת שמות שמופיעים בערכה.
עליכם לזהות אלו מהם הם שמות של עבודה
זרה ולמחוק אותם:

סלמנדרה
ברחא קרחא
קצטיק
הורקנוס
סוכות בנות

מבין השמות שנשארו, איזה הוא שמו של
בעל חיים?

מיהו כינויו של סופר ידוע?

ומיהו אביו של אחד התנאים?

70 שנה למדינת ישראל

1951 / תשי"א ייבוש אגם החולה

בשנת 1951 החל המבצע לייבוש אגם החולה. היה זה מבצע הנדסי בעמק החולה, שבמהלכו יובשו האגם והביצות שסביבו, בשטח של כ-62,000 דונם. מטרת המבצע היתה להגדיל את שטחי החקלאות בגליל העליון, ולהשתמש בכבול שבתחתית הביצה כזבל אורגני וחומר גלם לתעשייה הכימית. המבצע נחשב לאחד המפעלים ההנדסיים הגדולים והחשובים בשנותיה הראשונות של מדינת ישראל, אולם כעבור זמן התברר שהוא גרם גם לנזקים גדולים לסביבה, לחי ולצומח, שעלו על התועלת שהביא. בעקבות מבצע הייבוש נוסדה החברה להגנת הטבע, והוקמה שמורת החולה, היא שמורת הטבע הראשונה בארץ. בשנות ה-90 הוחל בהצפה מחודשת של חלק מהשטחים שיובו, בניסיון לשקם את הנזקים.

עמק החולה, מבט מזרחה מרמות נפתלי. גוף המים הדרומי (מימין) הוא שמורת החולה, והצפוני אגמון החולה. בשטח שבניהם היה האגם שיובו, והביצות השתרעו עוד צפונה. (אלי שני, Wikipedia)

דבר תורה לשולחן שבת

בפרשה נאמר שה' בא לעם ישראל "כְּנֹשֶׁר יַעִיר קֶנוּ עַל גּוֹזְלָיו יִרְחֹף יִפְרֹשׁ כְּנָפָיו יִקְהוּ יִשְׂאֵהוּ עַל אֶבְרָתוֹ".

שאלו על כך חז"ל: מדוע משווה התורה את ה' דווקא לנשר?

עונה על כך רש"י שהנשר מרחם על בניו ואינו מכביד עליהם, אלא מרחף מעליהם בעדינות, וכך גם נהג הקב"ה עם ישראל - לא התגלה בצורה מכבידה ונתן להם מצוות קשות, אלא נתן להם תורה בצורה נעימה כדי שיוכלו לקבל ולשמור.

שנה טובה ומתוקה